

Kamień upamiętniający założyciela pensjonatu Försterbaude w Chełmsku Śląskim

Funkcjonujący w przedwojennym Chełmsku Śląskim obiekt o nazwie *Försterbaude* pojawiał się już w dwóch moich artykułach, jakie opublikowano w piśmie „Na Szlaku”.

W numerze 11/2023 opisywałem kamień pamiątkowy z Placu Donata, który znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie *Försterbaude*, natomiast w numerze 1/2024 zamieszczony był mój opis kontrowersyjnego kamienia Adolfa Hitlera, jaki ustawiono przy dawnej Drodze Sudeckiej. Droga ta zaczynała się w pobliżu *Försterbaude*, dodatkowo w artykule znalazła się reprodukcja pocztówki wysłanej z tego właśnie budynku.

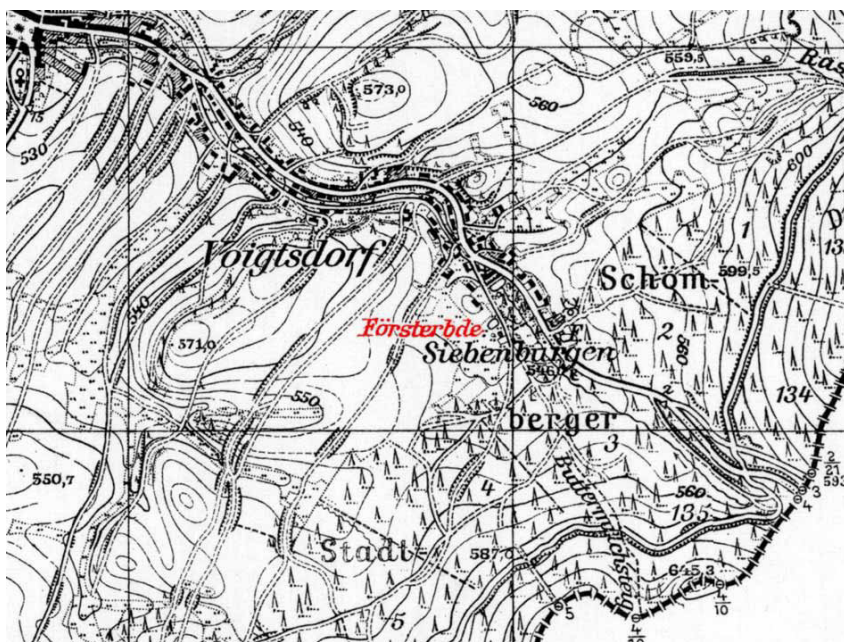
Obiekt zlokalizowany był w położonej za Wójtową (niem. *Voigtsdorf*) kolonii Chełmska Śląskiego noszącej nazwę *Siebenbürgen*. Po przyłączeniu Wójtowej w latach międzywojennych do miasta kolonia straciła swoją odrębność, a pensjonat znajdował się już przy ulicy o nazwie *Buttermilchsteg*¹.

Założycielem tego lokalu był emerytowany leśniczy Adolf Knetsch. Reklama z 1925 roku informowała, że było to najpiękniejsze miejsce na wycieczkę, ze wspaniałym górskim położeniem². Oferowało gościom ogród z idyllicznymi altanami, a pensjonat miał pokój myśliwski i kawowy, przeszkloną werandę urządzonej w stylu myśliwskim, taras i duży plac zabaw.

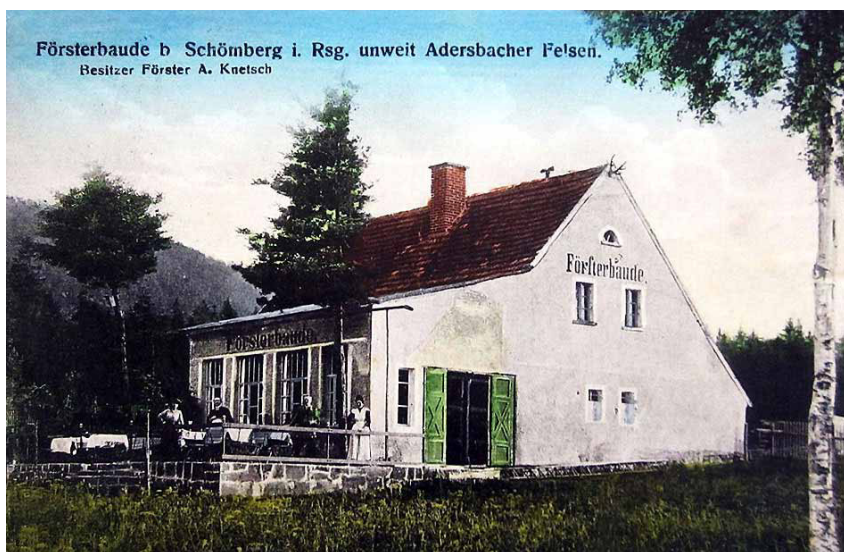
Samą nazwę *Försterbaude* należałoby na język polski przetłumaczyć jako „schronisko leśniczego”, gdyż składa się on ze słów *Förster* = „leśniczy” oraz *Baude* = „schronisko”. Jednak nie było to typowe górskie schronisko, dlatego też, moim zdaniem, bardziej odpowiednie jest określenie go mianem pensjonatu.

Po śmierci Adolfa Knetscha gospodynią została Auguste Knetsch. Nie wiem do kiedy dokładnie pensjonat funkcjonował, być może do końca wojny.

W latach powojennych budynek uległ zniszczeniu. Jak wynika z archiwalnej fotografii w 1968 roku był on już

Fragment mapy topograficznej z zaznaczoną lokalizacją pensjonatu Försterbaude

Pocztówka z widokiem Försterbaude. Zdjęcie: polska-org.pl

Reklama Försterbaude z 1925 roku. Źródło: Adressbuch... 1925

całkowitą ruiną. Odwiedziłem to miejsce w ubiegłym roku i wydawało mi się, że po pensjonacie pozostały jedynie kamienie z fundamentów.

Jednak byłem w błędzie. Jak mnie poinformował Adam Antas, miłośnik historii Chełmska Śląskiego, do dziś zachowało się pewne szczególne upamiętnienie stojące niegdyś w ogrodzie koło budynku. Jego lokalizację można zobaczyć na pocztówce, której reprodukcję zamieściła jakiś czas temu gazeta *Schlesischer Gebirgsbote*. Pomnik miał postać pnia z uciętymi konarami, a ustawiono go w ogrodzie, tuż przy narożniku budynku.

Nie wiem dokładnie kiedy i w jakich okolicznościach kamień został przemieszczony, ale po jakimś czasie miał leżeć gdzieś przy ul. Sądeckiej, aż wreszcie zaopiekował się nim proboszcz chełmskiej parafii i sprawił, że ustawiono go w ogrodzie parafialnym przy ul. Powstańców Śląskich.

Opisywany obiekt ma postać pnia z sześcioma obciętymi konarami. Gdzieniedzie wyrzeźbiono małe gałązki z liśćmi dębu. Podstawa ma kształt kwadratu o boku ok. 40 cm, średnica w górnej części to 20 cm. Pień ułamany jest na wysokości niecałych 130 cm – wydaje się jednak, że pierwotnie nie był wyższy.

W 1968 roku z dawnego budynku *Försterbaude* pozostały już tylko nieliczne ściany. Zdjęcie: „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 5/1968

Fragment pocztówki z pozdrowieniami z *Försterbaude*. Na pierwszym planie widoczne upamiętnienie w formie pnia. Zdjęcie: „Schlesischer Gebirgsbote”, nr 8/2015

Z przodu, kilka centymetrów od wierzchołka, znajduje się owal z wrytą inskrypcją:

**Förster
A. Knetsch
Gründete
Försterbaude
1913**

Napis ten oznacza: *Leśniczy A. Knetsch założył Försterbaude w 1913 roku.*

Z tyłu, około 35 od wierzchołka, znajduje się drugi owal, na którym wryto:

*** 8.10.1855
† 8.5.1935**

Widok kamienia pamiątkowego. Wszystkie współczesne zdjęcia: Marian Gabrowski, wrzesień 2024 roku

Widok inskrypcji wyrytych z przodu i z tyłu kamienia pamiątkowego

Symbole gwiazdki i krzyża świadczą o tym, że są to daty urodzin i śmierci. W jednej z nich nieczytelna jest pierwsza cyfra miesiąca, jednak ponieważ drugą cyfrą jest 0, to niewątpliwie musiała tu się znajdować liczba 10.

Wyryte z tyłu daty narodzin i śmierci kojarzą się z nagrobkiem, a przecież te niekiedy miewają formę pnia. Czyżby więc był to kamień nagrobny? Wydaje mi się to mało prawdopodobne, gdyż inskrypcje na przedzie pomnika bardziej kojarzą się z kamieniem pamiątkowym. Zresztą sama lokalizacja obiektu, ustawionego w ogródku w bezpośrednim sąsiedztwie pensjonatu, wydaje się zdecydowanie nie pasować do nagrobka.

Moim zdaniem, jest to jakaś forma upamiętnienia założyciela *Försterbaude*. Pomnik ten mogła wznieść po śmierci leśniczego Auguste Knetsch, która w dalszym ciągu prowadziła pensjonat. Jednak natrafiłem też na informację sugerującą, że być może kamień ten ustawił sam Adolf Knetsch!

We wspomnieniach osoby, która przed wojną była w *Försterbaude*, znalazłem następującą wzmiankę: *Bawiło mnie, że pan Knetsch postawił w pensjonacie własny pomnik, aby uhonorować swoje osiągnięcia. Już wtedy było wielu niesamowitych dziwaków*³.

Nie mam jednak pewności, że mowa tu o opisywanym przeze mnie pomniku. Jeśli tak było, to przynajmniej data śmierci musiała zostać uzupełniona w późniejszym czasie. Zapewne zadbała o to Auguste Knetsch, kolejna właścicielka pensjonatu, która przeżywszy 79 lat, zmarła w niemieckim Bexterhagen w 1961 roku⁴. Ponieważ Adolf Knetsch był od niej starszy o 27 lat, toteż zapewne była ona jego córką.

Marian Gabrowski

Przypisy

- 1 *Adreßbuch der Stadt und des Kreises Landeshut von 1938*, Landeshut 1938
- 2 *Adreßbuch der Stadt und des Kreises Landeshut von 1925*, Landeshut 1925
- 3 *Schömberg in Schlesien aus der Sicht des Rathauses*, [w:] *Schlesischer Gebirgsbote*, nr 14/1964, s. 211
- 4 *Unsere Toten*, [w:] *Schlesischer Gebirgsbote*, nr 10/1961, s. 159